

Børns fortællinger om kvarteret – et bidrag til kvarterets identitet?

Kim Rasmussen

I forskningsprojektet "Kvarteret som ramme om børns hverdagsliv" har 60 børn mellem fem og tolv år fra fire forskellige typer boligkvarterer, berettet om det nærmiljø de bor i. En stor del af projektets empiri har haft beretningens eller fortællingens form. Artiklen redegør for og eksemplificerer hvad, der skal forstås ved "børns fortællinger om kvarteret"¹ Der forsøges også redegjort for, hvordan man kan graduere fortællingerne. Endelig argumenteres der for, at børns fortællinger om kvarteret, kan anskues som et (oversat) bidrag til et kvarters identitet.

Når der indledes med et interviewuddrag, er det for straks at sætte fokus på emnet "børns fortællinger om kvarteret". Desuden kan man danne sig et indtryk af, hvordan et "gående interview" er i kontakt med de omgivelser, man sansende passerer.

I et af de "gående interviews" fra projektet fortæller Lene på 8 år følgende, imens vi gående på fortovet bevæger os væk fra hendes fritidshjem og hjemad mod det kvarter og den vej, hun bor på:

"Jeg går bare og hygger mig... engang imellem møder jeg min morfar deroppe (hun peger fremad). Jeg går også ind til købmanden og får lidt at drikke og sådan

noget"

"Så han kender dig måske?"

"Ja, han kender mig meget. Alle de ting som jeg køber, de kommer til at koste gratis. Fordi han kender mig. Så sød er han: Han er rigtig sød"

"Så går du vel tit til købmanden?"

"Ja, det gør jeg. Han kender mig, fordi min mormor hun bor derinde (hun peger ind på den nærmeste to-etagers boligblok)"

"Er der ellers nogen, der nogen gange siger noget til dig?"

"Ja, engang imellem. Inden for den der krog, ikke også, der er der nogen, der drikker sig fulde. Så går de over til mig og siger et eller andet. Så løber jeg. Jeg vil ikke have noget ballade..."

"Kan du huske engang, hvor de er kommet og har sagt noget?"

"Ja, det var dengang, hvor jeg gik alene. Så mødte jeg min morfar. Han var også fuld. Der var sket et eller andet med ham. Så gik han over i kroen, men så kom der en og kom over og sagde noget til mig. Men så løb jeg bare. Jeg gad ikke høre på ham."

"Blev du lidt bange?"

"Jeg er blevet bange, for man ved jo aldrig, om det er en børnelokker. For alle børnelokkerne, de går derind. De går ind og drikker sig fulde."

"Prøv lige at peg – hvor er det henne?"

"Derinde."

"Har du nogensinde været derinde?"

"Nej, aldrig. Det må jeg ikke."

"Er der nogen der ved noget om, hvad der sker derinde?"

"Næ. Man lader bare som om, man slet ikke kan høre dem, altså det gør jeg. Jeg har ikke hørt hvad de sagde. Jeg siger bare nej."

"Hvad så bagefter, – tænker du så på det eller...?"

"Nej, øh, ja, – jeg er sådan lidt ked af det inden i mig selv. Men jeg siger det også til min mor..."

"Hov derovre kan jeg se en kat. Er her mange katte i nærheden?"

"Nej, jo – der er rigtig mange. Den der kender jeg. Det er Sara's kat. Hun har også en der hedder Fletta og de andre hed Buller og Fnis."

Samtalen går videre, – ligesom Lene og jeg går videre. Temaet bevæger sig fra katte til hunde, fra hunde til at gå tur med hunde, og videre til at passe på trafikken, når man går tur med hunden, osv. Da vi når pigens hjem, begynder hun at vise rundt ude i haven. Hun udpeger bl.a. de steder, hun bedst kan lide at være, samtidig med at hun fortæller, at hun bedre kan lide at være inde end ude.

Som uddraget viser, har Lene en detaljeret viden om kvarteret. En viden hun bærer i sin krop og en viden, der (til en vis grænse) lader sig genfortælle verbalt. Mange af interviewets emner "dukkes" op undervejs, når man støder på dem i omgivelserne, eller når omgivelserne sætter gang i erindringerne. Der skal ikke her foretages nogen dybere fortolkning af alt det, hun faktisk får sagt i det gengivne uddrag. Læseren fornemmer forhåbentligt intuitivt, at der alene ud fra dette mindre uddrag er mange temaer og tråde, der kunne tages op (ruten, personer i kvarteret, dyrene, "det farlige og truende", stedsfølelse, aktive handlinger, osv.)². Det er på denne baggrund, at artiklen argumenterer for, at børns handlinger, sansninger, erfaringer og oplevelser

af kvarteret – omgjort til fortællinger om kvarteret, kan / må betragtes som bidrag til kvarterets identitet.

Hvis man vil acceptere en sådan betragtning vedrørende begrebet "kvarterets identitet", kan man med rette spørge, hvor meget vi voksne egentlig ved om by-kvarterenes identitet – anskuet ud fra børns betretninger og fortællinger? Nuvel – flere store internationale forskningsprojekter kan bidrage til at belyse forskellige aspekter ved et sådan stort spørgsmål (Lynch 1977, Chawla 2002). Ligesom forskellige skandinaviske projekter ligeledes kan bidrage (f.eks. Nordström 1990, Rasmusson 1998, Wilhjem 2002, o.a.) – dog uden at forskningsspørgsmålet har været formuleret som børns bidrag til kvarteridentitet. Videre kan man pege på, at forskellige forskeres empiriske studier af børn, by og sted, kan bidrage til forståelsen af problemstillingen (se eksempelvis Ward 1978, Hart 1979, Matthews 1994, Buss 1995, Zeiher 2003, o.a.). Imidlertid synes den herskende tendens at være, at der på lokalt plan og i de allerfleste kommuner hersker uvidenhed om spørgsmålet vedrørende børns bidrag til kvarterets identitet.

Dernæst kan man i en demokratisk ånd spørge i hvilken udstrækning, de som har politisk ansvar, og de der har planlægningsmæssigt samt forvaltningsmæssigt ansvar med relation til byplanlægning, modernisering og andre indgreb i byens rum, kvarterer og institutioner, – hvorvidt de inddrager og trækker på denne viden? For hvis byer og kvarterer ikke kun skabes og formes af voksne men også af børn, da er det (vel) også vigtigt, at inddrage børnene og trække på deres viden og deres bidrag? Både når der lægges planer, og når der tages beslutninger, som berører bykvarterernes identitet og fysisk-sociale liv. Det er selvklart, at børne- og barndomsforskning her kan bidrage med indsigter og kvalificeret viden. Men det ville være endnu bedre, hvis der fremover blev tradition for at inddrage børn, når de områder og miljøer de færdes i – typisk områder omkring børns bolig, børns skoler og institutioner, børns fritidsaktiviteter – ombygges, videreudbygges eller nybygges. En inddragelse der omfatter at man proceduremæssigt og metodisk trækker på børns viden og visioner, hvilket kan ske på mange måder (se bl.a. Driskell 2002).

Om begrebet; "børns kvartersfortællinger"

Det er som nævnt ikke tilfældigt, at artiklen indledes med et fortællende interviewuddrag, der eksemplarisk udtrykker noget om børns viden om kvarteret. For som antydnet har børn ofte en stor og detaljeret viden om kvarteret, dets beboere, dyr, det grønne, ting, steder og hændelser. Noget af denne viden deler de med de voksne. Men børnene har også en del viden om kvarteret, der er mindre kendt eller endda ukendt for de voksne. F.eks. om dyr (som antydnet ovenfor), om gode finde- og samlesteder, om lege- og skjulesteder, om genveje, om det uformelle og civile liv, om små og større begivenheder, o.lign. I forhold til denne viden og denne videns udbredelse og omfang, kan man derfor skelne mellem forskellige "størrelser" af kvartersfortællinger. Jeg har forsøgt mig med en graduering, hvor der skelnes mellem små, mellemstore og større kvartersfortællinger, hvilket jeg vender tilbage til og uddyber lidt senere.

På dette sted vil jeg imidlertid pege på forholdet mellem fortællingerne og deres indhold.

Børns kvarter består af en hel række konkrete (og for os voksne oftest mindre og næsten uanseelige):

- ting (blade, buske, blomster, fuglereder, flasker, cykler, osv.)
- steder/rum (gården, haven, veje/gader, købmandsbutik, "krogen", gemmesteder, o.lign)
- personer (legekammerater, naboer, ansatte i butikker, o.lign.)
- hændelser (oplevet på ruterne ml. hjem og skole / fritidsinstitution, legepladser, o.lign.)
- beretninger (kammerater, andre børn, naboer, gårdmænd, de fulde, børnelokkeren, osv.).

Børn udtrykker kun sjældent eller aldrig deres erfaringer, oplevelser og viden i generaliserende vendinger – hvilket delvis står i modsætning til voksnes måde at tale om tingene på. Med begrebet "børns kvartersfortællinger" refereres til de erfaringer, oplevelser og den viden, børn konkret har om kvarteret, og som de udtrykker konkret. Det sker i form af:

- hvad der konkret fortælles om steder, ting, personer og hændelser (eksplicit viden)
- hvad de situations- og stedsbunden gør (ofte legende)

med kroppen (implicitte vidensudtryk)

- hvad der tegnes og fotograferes (to andre former for vidensudtryk)

Dette er i det mindste min erfaring fra projektet.

Når børn f.eks. fortæller om de dyr, der lever i nærheden af, hvor de bor, eller når de fortæller om, det de finder og samler på vej til og fra deres skole og fritidsinstitution, da fortæller de på en måde samtidig lidt om det kvarter, de bor i. For et kvarter må betragtes som en hybrid, der ikke kun består af større fysiske ting såsom bygninger, veje, beplantninger, o.lign. Dette kommer frem i børns fortællinger, og dette er muligt for os voksne at høre, hvis vi lytter opmærksom efter, hvad de fortæller.

Når børn midt i en tunnel promte begynder at råbe: "Æblestuvning" så det runger højt, mens de fortæller, at man kan bruge en tunnel til at "...lege lyde, store forfærdelige lyde", – eller når de ordløst viser, hvordan man kan kravle over et højt trådhegn, da udtrykker de med deres krop, en erfaring og en viden om henholdsvis tunnel og hegn, der både er handlingsorienteret samt situations- og stedsbunden.

Samtidig udtrykker de en viden, der er flygtig og vanskelig at fastholde, hvis man som barndomsforsker ikke er agtpågiven og møjsommeligt forsøger at notere sig den fysisk-sociale verden børn på en gang lever i og selv er med til at skabe.

Børneforskerens reflektive opmærksomhed (dvs. bevisthed vedrørende hvor og hvordan man ser, samt hvordan man fortolker det sette, det hørte, det sansede) er helt afgørende i denne forbindelse (Anderson 2003, Mayall, 2000). Et råb i en tunnel eller en forcering af et hegn i kvarteret må således ikke bagatelliseres eller ignoreres. Selv "små-ting" (set ud fra den voksnes perspektiv) kan undertiden tillægges stor betydning og vigtighed oplevet ud fra børns perspektiv.

Samtidig må man være opmærksom på, at kvarteret aldrig viser sig helt og på én gang. Denne fænomenologiske indsigt vedrørende rumlige genstande er blevet pointeret af bl.a. den franske filosof Merleau-Ponty i hovedværket "Perceptionens fænomenologi". Her redegør han for denne erkendelse i forbindelse med spørgsmålet om, hvordan man oplever/sanser et hus (Merleau-Ponty 2000). Kvarteret viser sig for os altid i

et eksistentielt "nu", ligesom det altid kun viser sig partikulært og perspektivisk. Inspireret af Merleau-Ponty kan man sige, at "kvarteret selv" ikke er kvarteret set intetsdetsfra, men kvarteret set og oplevet alle steder fra (se Merleau-Ponty 2000, 68/69). Men når man befinder sig i kvarteret, viser det sig kun som en delhed, – ikke som en helhed. Kvarteret som "helhed" må snarere anskues som et mentalt konstrueret og mere abstrakt helhedsbillede, der fremstår sådan på baggrund af utallige sammensatte sans- og erfarings-fragmenter, der akkumuleret, lagret og "monteret" fremstår som et billede eller en forestilling, der tillægges status som "helhed".

Når voksne kommer med generelle udsagn om et kvarter, har de imidlertid ofte denne "helhedskarakter" ("dette kvarter er kendetegnet ved..."), mens børns udsagn altid vil være mindre generelle og konkret rettet imod mere afgrænsede dele. Dette hænger delvis sammen med deres oplevelsesmåde og delvis hænger det sammen med, at de slet ikke benytter begrebet "kvarter" aktivt.

Det jeg her kalder "børns kvartersfortællinger" er i overensstemmelse hermed altid fortællinger om bestemte og mere afgrænsede delheder. Det kan f.eks. være mere afgrænsede steder/rum i kvarteret så som haven, gården, vejen, legepladsen, stien, osv. Eller det kan være fortællinger om ting f.eks. legeredskaber, køretøjer, buske og træer, blomster, æbler, kastanjer, osv. Eller det kan være om hændelser f.eks. om en cykeltur, en fodboldkamp, en vejfest/gårdfest, o.lign.

Kvartersfortællinger har ofte det sociale og hverdags-kulturelle liv i forgrunden. Mens "det fysiske" har en tendens til at optræde som baggrund, kontekst og kulisse for handlinger og aktiviteter. Men undertiden vendes der om på forgrund og baggrund. Så træder de fysiske ting i forgrunden, mens det sociale og kulturelle liv knyttet til de andre nævnte ting fortøner sig.

Dette er i det mindste en erfaring fra projektet, og det er denne sammenknytning, man terminologisk kan forsøge at få frem ved at tale om "det fysiske-sociale"; med bindestreg.

Noget tilsvarende vedrørende forgrund og baggrund ses af børns fotos fra det kvarter, de bor i. Her har de oftere end man måske ville have forventet det, fokuseret på det fysiske fremfor det sociale, der således

kommer i forgrunden (jvf. de viste børnefotos i artiklen "Children in the Neighbourhood", hvor et foto viser, at "hulen" er i forgrunden, mens to andre fotos viser megen fysisk baggrundskontekst, men har fokus på kammerasterne og de sociale aktiviteter (Rasmussen & Smidt 2003).

En kvartersfortælling kan desuden indeholde flere videns- og sansemæssige aspekter vedrørende kvarteret (udseende, lyde, lugte, o.lign.), ligesom en kvartersfortælling ofte kan være eksempel på mere end en enkelt ting. Den samme lille beretning kan således, afhængig af indfaldsvinkel og tolkning, ofte vise sig at være eksempel på mange ting, netop fordi det fysiske og det sociale er uløseligt sammenvævet i vores sanserindtryk og erfaringer. Mange fortællinger indeholder ved eftersyn ofte noget komplekst, tve- eller mangetydigt. Så vidt de indledende bemærkninger om det overordnede begreb "kvartersfortællinger".

I det følgende skelnes mellem forskellige kvartersfortællinger. Nemlig små-, mellemstore og større fortællinger om kvarteret, vel vidende at der ikke findes noget klart og knivskarpt kriterium for denne opdeling.

Generelle bemærkninger om små-, mellemstore og større fortællinger

Børns fortællinger om steder, ting, personer og hændelser i kvarteret kan karakteriseres og kategoriseres som henholdsvis små, mellemstore og større fortællinger. I det mindste viser materialet fra projektet, at man med en vis ræson kan lave denne skelnen, der beror på udbredelse og antal personer, der kender til fortællingen.

Når jeg forsøger at undgå at tale om "store fortællinger", er det for at undgå misforståelser. Begrebet "store fortællinger" er blevet brugt af den franske filosof F. Lyotard til at sammenfatte, afdramatisere og dekonstruere kristendommens, socialismens, liberalismens og andre tilsvarende tilværelsestolkninger, som store befolkningsgrupper orienterer sig efter (Lyotard 1982). Begrebet "de store fortællinger" har siden Lyotards bidrag til samfundsdebatten været et helt centralt emne i kontroversen om "det moderne" og "det post-moderne".

Selvom dét der fortælles om og fra et kvarter i princippet også kan have betydning som tilværelsestolkning og indgå som et centralt orienteringstableau, idet man genkalder sig en stedsbunden oplevelse, når man befinder sig "sammesteds"-, da er niveauet og intensiteten næppe sammenlignelig med religioner, ideologier, filosofier, trods visse isomorfier.

De små-, mellemstore- og større fortællinger må hverken under- eller overvurderes. De må antages at være centrale, når man orienterer sig efter sted og rum. Fortællingerne synes at spille en rolle for ens bevægelsesmønstre og oplevelse af kvarteret (jf Lene's fortælling om henholdsvis den søde købmand, om de lidt skræmmende fulde mænd, samt fortællingen om børnelokkeren. De nævnte forhold indgår i hendes bevægelsesmønstre i kvarteret (som tiltrækning eller frastødning). Visse fortællinger om kvarteret må således anskues som mentale pejlemærker, der (også) spiller en rolle i vores måde at kortlægge og orientere os på i byen/kvarteret, omend det sker på en anden måde end med de fysiske og trafikale knudepunkter, pejlemærker, kanter og ruter som de eksempelvis kendes fra Kevin Lynch bog *Images of the City* (jvf. Lynch 1997).

Børns kvartersfortællinger befinder sig på et helt jordnært og hverdagsmæssigt niveau. Desuden gælder det, at hvor de store fortællinger synes universelle og ikke altid snævert stedsbundne, der er de små-, mellemstore og større fortællinger om kvarteret og byen netop kendetegnet ved at være knyttet til steder og byrum, der er lokalt forankret. Dette er en del af definitionen på begrebet om børns kvartersfortællinger.

De små og de mellemstore fortællinger

Med begrebet om de "små fortællinger" refereres til de beretninger børn undertiden udtrykker sig om vedrørende mindre dele af kvarteret i en enkelt eller nogle få "fortællende" sætninger. Det drejer sig om udtryk og fortællinger, der viser, at et partikulært kvartersudsnit har betydning for dem som individuelle personer, men ikke nødvendigvis betydning for andre. Fortællinger om ens "hemmelige hule" i kvarteret, f.eks. oppe i et bestemt træ eller et "kedested", dvs. et sted man foretrækker at være, hvis man er ked af det eller man keder sig (se Rasmussen 2001), vil typisk være eksempel

på "små-fortællinger". Disse har subjektiv gyldighed for det enkelte barn og vil indgå i barnets kvartersbevidsthedshed og dets stedsfølelse. Men de vil ofte være ukendt for (næsten) alle andre.

"Mellemstore fortællinger" refererer til fortællinger, der med sikkerhed deles af andre, sådan at de kan siges at udtrykke en fælles intersubjektiv viden. Når et barn således i få sætninger fortæller følgende om de grønne plæner i kvarteret med tæt-lav bebyggelse, da synes den at være et eksempel på en mellemstor fortælling:

Dem bruger vi ikke så meget. Det er kun til at gå tur med hundene. For nogle måneder siden, – det sker kun en gang om året, der var der sådan et (marked), hvor man kan stille sine gamle ting op og sælge dem. Det gjorde jeg sidste år for første gang, og inden jeg havde fået pakket det hele ud, så havde jeg allerede fået solgt for 50 kr.

Denne beretning indikerer noget væsentligt om de offentlige plæner i kvarteret; nemlig at de primære brugere i hverdagen ikke er børnene men hundene. Samtidig viser fortællingen, at dette mønsters hverdagsmæssige selvfølgelighed brydes af en vigtig årlig begivenhed: Den dag hvor plænen bruges som markedsp-lads. Som det oftest er tilfældet med kvartershistorier er "det fysiske" en nødvendig men ikke fremtrædende kulisse for den egentlige sociale begivenhed, der fylder i bevidstheden: at få solgt sine gamle ting på markedet. Når børn fortæller om deres kvarter, hører de fleste fortællinger til denne type mellemstore fortællinger. Her fortælles om noget af kvarteret og om en kvartersbestemt begivenhed. Dét der berettes om, tilskrives subjektiv betydning, men det har også en vis objektiv betydning forstået sådan, at plænerne såvel som det årlige marked både eksisterer for andre og tillægges betydning af andre, – omend graden af betydningsfuldhed kan variere fra barn til barn. Men modsat småfortællinger om et "bedste sted", der kun ville kunne fortælles af den enkelte og som alene udtrykker noget om den enkeltes forhold til det fortalte, da udtrykker en mellemstor fortælling noget mere alment og fælles om kvarteret. Når der fortælles om plænerne, er det nok subjektivt farvet, ligesom det er den episodiske

hændelse med salget af de gamle ting, der dominerer beretningen. Men andre ville kunne genkende og dele noget af fortællingen, f.eks. at det mest er hundene der bruger plænen, og at der er her, der er marked en gang om året. Derved bidrager de mellemstore fortællinger til kvarterets identitet; fortællingen om hvad der kendetegner dette særlige kvarter, hvilke hændelser der er sket her, o.lign.

De mellemstore fortællinger om forhold i kvarteret kan fortælles af og kendes af flere af kvarterets beboere, men ikke nødvendigvis af alle. Måske kender, fortæller og viderebringer mange af børnene erfaringer og oplevelser om visse specifikke forhold i kvarteret i deres indbyrdes samtaler og udvekslinger. F.eks. kan fortællinger om "de uautoriserede indfaldsveje" til den indhegnede børneinstitution (dvs. hullerne i hegnene), – veje som gør den til et muligt sted at være udenfor åbningstiden, ses som overbringelse af kvartersspecifik erfaring. Sådanne mellemstore fortællinger vil være ukendt for mange eller de fleste voksne i kvarteret.

Andre mellemstore fortællinger vil børn og voksne imidlertid dele. Et eks. er følgende fortælling, der fremkom, da der under et af de gående interviews blev spurgt:

Synes du, at dette er en farlig vej?

Ja, ...jeg har hørt om en bil-ulykke som skete her, hvor lyset ikke virkede. Så skulle vi (mor og barn) op og se hvad der var sket. Så var der nødt til at stå en mand inde på midten og vise, hvem der skulle stoppe, og hvem der måtte køre.

En sådan fortælling udtrykker både noget om en hændelse, der deles af børn og voksne, ligesom den er et signalement af, at netop dette sted bliver betragtet som en farlig vej, fordi barnet har oplevet, at her er sket en ulykke for nylig.

De større fortællinger

Endelig er der "de større fortællinger" om kvarteret. Det kan være beretninger om den nye svømmehal, en tragisk trafikulykke, den årlige byfest o.lign. Her er tale om fortællinger som stort set alle i kvarteret vil kende til. Børn såvel som voksne. Nogle af disse vil må-

ske også være kendt udenfor kvarteret. Eksempelvis fordi lokale eller landsdækkende medier bidrager til spredningen af disse. Distinktionen mellem små-, mellem- og større fortællinger går altså i første omgang på, hvor mange der må antages at have kendskab til den pågældende fortælling, samt hvor udbredt og betydningsfuld den pågældende fortælling er.

Hermed ikke være sagt, at de små fortællinger ikke kan have stor betydning for den enkelte og derved være med til at præge den enkeltes oplevelse af kvarteret, – for noget sådan gør sig som antydning gældende. Faktisk kan der være grund til at påpege de små fortællingers store betydning, – ikke mindst når det drejer sig om børn. Dette gælder og afspejler sig livshistorisk (jvf. Horsdal 1999, 2001 (– især sidstnævnte reference har sit fokus på de små fortællingers store betydning)), ligesom det altså også gælder i forhold til oplevelsen af by- og boligkvarterene. Samtidig må det fastholdes, at de enkelte kvarteres identitet, altså bl.a. hvad der fortælles om et kvarter som sådan, bliver til i et kompliceret vekselspil imellem små-, mellemstore og større fortællinger.

Heraf fremgår det samtidig, at visse mere gængse og litteraturteoretiske måder at definere fortælling på, ikke helt omfatter og dækker brugen af begrebet "fortælling", som dette begreb bruges i nærværende sammenhæng. Børns måde at berette om kvarteret på stemmer nemlig ikke altid overens med de mere almenbestemmelser af fortælling. Mange små-, mellemstore og større fortællinger opfylder således ikke helt de definitioner, der hævder;

- at fortællinger almindeligvis har en evne til at skabe helhed og sammenhæng,
- at fortællinger organiserer begivenheder på en måde, der overskrider det opremsende,
- at fortællinger ofte formidler en bestemt pointe, så der skabes en dramatisk effekt eller et plot (Clausen 1998).

Ej heller kan man sige, at alle fortællinger om kvarteret følger et bestemt mønster med en indledning/præsentation, efterfulgt af en begyndelse, en midte og en afslutning/en morale eller en konklusion. Men børnenes fortællinger om kvarteret er blevet fortalt, og

de har i større eller mindre udstrækning evnen til at skabe en betydningsammenhæng, ligesom de organiserer barnets erfaringer og oplevelser til en meningskabende beretning. En beretning der i kondenseret og/eller fragmenteret form ofte vil hjemsøge fortælleren senere i livet, når der tænkes tilbage på barndommens gade eller andre steder i kvarteret.

Kvartersfortællinger – relateret til erfaring, viden og oplevelse

Fortællinger om kvarteret kan siges at være stedsfortrædende erfaringer. En given fortælling om, at et barn fra et bestemt kvarter ikke har nogen hule for tiden, fordi "der var en hel masse, der gik og tisede derinde, så det var ikke særlig lækkert at være derinde mere", er på en gang et kort signalement af et fysisk sted og samtidig en stedsfortrædende erfaring. På denne baggrund kan man spørge, hvilket forhold der er mellem erfaring og fortælling?

Her kan man sige, at erfaringer er noget man gør sig (på baggrund af kroppens sansninger syn, hørelse, lugt, føle, smage). Erfaringerne opstår altså i et samspil med omgivelserne og indlejrer sig i kroppen. Erfaringerne kan imidlertid externaliseres, eksempelvis i en mundtlig fortælling. Men de kan også udtrykkes i andre medier såsom foto, tegninger, poesi, musik, osv. Fortællingen om hulen, der ikke bruges mere, bygger på den konkrete erfaring, at engang var den tiltrækkende og værd at bruge, men nu er den ulækker og har mistet sin brugsværdi. Fortællingen træder frem på baggrund af eller ud af erfaringen. Fortællingen er ikke selve erfaringen, men den træder i stedet for denne. Fortællingen er således på en gang en stedsfortrædende erfaring og samtidig er den udtryk for viden (narrativ viden).

Er erfaring og viden så ikke det samme, vil den nysgerrige læser måske spørge? Nej, ikke helt. For som sagt; erfaringer er noget man gør sig (enten man vil det eller ej), fordi man som eksistentielt væsen lever og vekselvirker med sine omgivelser. Viden og erkendelse er derimod noget man kommer til gennem refleksion over de gjorde erfaringer. At reflektere betyder som bekendt at bøje tilbage, tilbagekaste, genspejle, overveje eller grunde over, og billedlig talt kan man sige, at

refleksionsbegrebet udtrykker tankens bøjen sig selv tilbage på sig selv (se Rasmussen 1999a, 166). Hvad der foranlediger refleksion er ofte svært at bestemme alment, idet dette kan udspringe af både indre og ydre omstændigheder (f.eks. egne ønsker, lyster, motivationer eller ydre krav, spørgsmål, o.lign.). Når refleksionen viser sig i ord kan den udtrykkes i en mundtlig eller skriftlig fortælling, men refleksion behøver ikke altid være verbal og som erfarings-genspejling kan refleksion også antage andre vidensudtryk; f.eks. tegning, foto, kropstegn, osv.

Voksnes erindringer – typiske kvartersfortællinger

Et yderligere aspekt ved den sansning og erfaringsdannelse, der findes iboende kvartersfortællingerne, drejer sig om tiden og tidsaspektet. Afstanden mellem sansning/erfaring og så fortælling kan være tidsmæssig kort eller lang.

Et klassisk og ældre eksempel på en kvartersfortælling, med relativ lang tidsafstand kunne være den tyske kulturfilosof Walter Benjamins (1892-1940) selvbiografiske bog "Barndom i Berlin omkring år 1900" (Benjamin). Et hjemligt og velkendt eksempel ville være Dan Turell's "Vangede billeder" (Turéll 2000).

Disse på en gang livshistoriske og kvartershistoriske fortællinger viser, som også de amerikanske bysociologer D.Morris og K.Hess har pointeret, at nogle af de tidligste og stærkeste erindringer vi bringer med os fra barndommen altid er tæt forbundet med kvartersoplevelser (Morris & Hess 1975). Som det kan siges med både stedsbegrebet, sansbegrebet og barndomsbegrebet som referencepunkt:

Vi går alle rundt med minder fra et miljø eller et sted, der føles betydningsfuldt for os. Dette sted er oftest knyttet til vores barndom og til et sted udendørs. Årsagen, til at vi husker det så tydeligt, er, at vi har forankret det i vores hukommelse ved hjælp af alle vores sanser. Det er den naturlige måde at tilegne sig de fysiske omgivelser på. Der foregår en meget intensiv interaktion mellem barnet og det fysiske miljø. Omgivelserne udgør en meget virkelig og intensivt oplevet del af den sammenhæng, som barnet indgår i

(Grahn m.fl. 2000, 19).

Når tidsafstanden er stor indgår kvartersfortællingen ikke på samme måde i kvarterets identitet, som når tidsafstanden er kort. Hvordan forholdene har været oplevet at være "engang" kan naturligvis godt indvirke på kvarterets identitet i nutiden. Men det mest afgørende er hvordan forholdene opleves nu – i dag. Dette forhold kan således fremhæves som et yderligere argument for relevansen af at beskæftige sig med nutidige børns oplevelse af og forhold til deres kvarter.

Den narrative tendens i byforskning

Indenfor visse postmoderne inspirerede grene af nyere byforskning er der tilsyneladende åbenhed for og anerkendelse af, at fænomenet "by" forstås bedre og mere dækkende jo flere typer fortællinger om by, der søges integreret. Hvorfor? Fordi de hver især repræsenterer en del-sandhed og derved bidrager til en mere komplet forståelse af et komplekst fænomen. Denne åbenhed for at integrere flere slags fortællinger kan tolkes som et tegn på en kommende imødekommenhed med hensyn til også at interessere sig for børns fortællinger om by og kvarter. Fremtiden vil vise, om det vil lykkes at få børns fortællinger integreret sammen med andre typer fortællinger om byen.

Den engelske byforsker Ruth Finnegan kan ses som eksponent for en sådan integrations-intention. I sit studie "Tales of the City" (Finnegan 1998) behandler og reflekterer hun over en række af de forskellige typer fortællinger, der hersker om byen, – fortællingstyper som hver især bidrager med forskellige nuancer og aspekter til de billeder og forestillinger, vi oplever byen igennem. Byen opleves nemlig aldrig rent men altid igennem et filter – et filter der tillader en at se noget og se bort fra noget andet. Finnegan taler ud fra en case og inddrager her byområdet "Milton Keynes", der ligger nord-vest for London. Hun skelner mellem:

- abstrakte akademiske fortællinger og forestillinger om byen aflæst af by-teorier,
- byplanlæggernes målstræbende fortællinger, der spænder fra det utopiske til konkret erfaring.
- pressens og mediernes fortællinger, der ud fra et meget afgrænset materiale skaber et generelt billede,
- reklamefolkernes fortællinger om byen,

- personlige fortællinger fortalt af stedets voksne beboere.

I sin konklusion siger Finnegan: "To explore only certain types of tales or to focus primarily on putatively "opposed" categories (those of actor as against theorists, perhaps or rulingclass as against proletarian stories, resistant and struggling against dominant tales) is tacitly to ignore the reality of other voices and the complex plurality of the co-existent tellings (Finnegan 1998, 166).

Det er i forbindelse med en sådan bestræbelse på fortællings-integration, at man kan argumentere for vigtigheden af, at få børns små-, mellemstore og større fortællinger inddraget. Ikke mindst da børn udgør en ikke ringe andel af enhver by-population. Ligesom børn har en demokratisk ret til indflydelse

på væsentlige aspekter af livet (se Hallett and Prout 2003).

Fotografiske fortællinger – et bidrag til at belyse børns oplevelser.

Hidtil har jeg forsøgt at argumentere for, at børns mundtlige fortællinger om kvarteret kan læses som bidrag til kvarterets identitet. Ligesom at fortællingerne vidner om, at kvarteret må betragtes som et hyperkomplekst fænomen. Børns mundtlige fortællinger kan, hvis de gøres til metode, ses som en inddragelsesmetode i fremtidig planlægning. Men der er også andre typer fortællinger der har denne dobbeltkarakter; dvs. at de dels kan tolkes som bidrag til og udtryk for kvarteret identitet, ligesom de kan gøres til inddragelsesmetode i fremtidig planlægning.

Dette bekræftes af erfaringerne fra et andet forskningsprojekt, som jeg her kort vil referere til. I dette forskningsprojekt: "Børns institutionaliserede hverdagsliv og barndom", blev 88 børn fra 13 forskellige lokaliteter rundt omkring i Danmark bedt om, at fotografere fra de steder, de kom gennem en hel dag over en hel uge. På baggrund af de knap 2000 fotografier som børnene tog fra hverdagslivet, fremkom adskillige kvartersfotos / fotografiske fortællinger (mere end 100 kan siges at have en ret direkte reference til kvarteret). Disse fotografier har bidraget til at give indblik i børns opmærksomhed og optagethed af kvarterets fysisk-sociale mangfoldighed (se Rasmussen 1999b, 2000, Rasmussen og Smidt 2002, 2003).

Studerer man nøje børns kvartersfotografier, vil man se en meget stor mængde detaljer afbilledet. Fotografierne viser, hvordan det sociale og det fysiske skifter med at være henholdsvis forgrund og baggrund (jvf.

hvad der tidligere er blevet sagt om dette). Tit og ofte er det kammeraterne, der er i forgrunden. Men mange fotos viser også ting, træer og planter, huse og bygninger o.lign. Kvarteret fremstår således som et fysisk-socialt felt, der ikke kun lader sig udforske via mundtlige fortællinger men også via "fotografiske fortællinger".

Nogle eksempler på kvartersfotos, hvor henholdsvis det sociale og det fysiske er i fokus ses af nedenstående fotografier.

Lasse 9 år har taget de to nedenstående fotografier. Han fortæller:

Her er vi så henne i centret, og så tog jeg også lige nogle billeder af nogle små ællinger. Jeg ved ikke lige, om du kan se dem. Og det her, (det næste foto, der viser en mast med en vejrhane) det er også nede i centret.

Disse to kvartersfotografier, der viser, hvad man som barn kan opleve i centret og det kvarter, hvor Lasse færdes i hverdagen, er rettet imod de fysiske forhold i kvarteret: en kanal med ænder og ællinger, og et pejlemærke i centret: vejrhane. Forhold der kan synes ubetydelige, men som alligevel fanger Lasses (og sikkert også andre børns) opmærksom.

Mia er (ligesom Lasse) 9 år. Også hun har taget et fotografi, hvor det alene er "det fysiske", der er i forgrunden:

Det er udenfor vores klasse. Det er sådan, at vi har en hel masse træer udenfor vore klasse, hvor der så var en fuglerede i.

Hvorfor har du fotograferet fuglereden?

Det ved jeg ikke.

Man kan ikke sige, at børnene af egen drift fortæller meget til billederne. Ja, Mia ved ikke en gang rigtig, hvorfor hun har taget sit billede af fuglereden. Vi andre må så forsøge os med et mere overordnet og generelt gæt: det er fordi den visuelle verden – f.eks. et flot træ med en fuglerede – undertiden opleves på en (ofte næsten ordløs) måde, der fascinerer os. Det er de indtryksfulde sansninger, oplevelser og erfaringer fra forskellige steder, i forskellige rum, med forskellige følelsesstemninger, som får os til at fotografere, når midlerne hertil står til vores rådighed. Hertil kommer

dét som et træ og en fuglerede på det symbolske plan kan betyde for pigen. Her må man ikke glemme, at vore sansninger og oplevelser aldrig helt kan løsgøres fra det symbolske univers, vi som kultur-mennesker bærer med os. At der således også er en symbolske dimension på spil bag opmærksomheden og valget af det, der fotograferes, kan og må ikke udelukkes.

Til disse fotografier fortæller Lasse følgende:

Jeg var henne på en stor bane og så legede vi sådan en leg... jeg kan ikke lige huske, hvad den hedder. Men sådan en leg, hvor det gælder om at vinde noget land. Man har selv noget land, og så gælder det om at vinde noget land. Når man har bolden, så siger man en andens navn og kaster bolden af sted. Den, som man siger ordet til, skal så løbe hen og tage bolden og sige stop. Så skal de andre stoppe. Så må de tage tre skridt og en spytklat, og så må de kaste bolden. Men hvis de kan nå bolden, så må de godt tage den. Så ham der (peger på billedet), han må stå på et ben på midten og sådan tegne nogle streger hen over hans land, og det der så bliver hans land. Så det gælder om at få mest land.

I dette foto er det kammeraterne og legen, der er i forgrunden. Men det fysiske spiller også en vigtig rolle. Denne leg lader sig ikke lege lige godt alle steder. At den bliver leget bedst på den "store bane", der henvises til i begyndelsen, er noget vi må antage. Under alle omstændigheder hører vi her om et samspil mellem det sociale og det fysiske. Noget som den fotografiske fortælling bidrager til at tydeliggøre.

Den fotografiske fortælling, altså den beretning der udspringer af et foto eller som fortælles ud af et fotografi, er tilsvarende den verbale fortælling et vigtigt udtryk som børn (ofte nemt) kan ytre sig igennem. Dels fordi de fleste børn tit allerede har prøvet at fotografere. Dels fordi kvarterets visuelle kvaliteter temmelig nemt lader sig indfange og formidle igennem fotografi. Selve fortolkningen af det fortællende materiale lægger op til en større metodologisk diskussion, som jeg ikke kan komme nærmere ind på her (ang. problemer vedrørende forholdet mellem forskningsteknikker, repræsentation og gengivelse generelt (se Denzin 1989, 2001) – og anskuet i forbindelse med tolkning af fotografier se (Barthes 1980, 1993).

Som nævnt betragtes børns fotografier i det omtalte projekt som "fotografisk fortællinger", – visuelle fortællinger om en række forskellige objekter, som børnene har rettet deres visuelle opmærksomhed imod. I lighed hermed taler bl.a. den britiske sociolog Barbara Harrison om, at bruge fotografiske projekter og materialer til narrative formål (Harrison 1996, 86). Samtidig må man erkende og anerkende, at fotos i sig selv er langt mere tolkningsåbne end verbale ytringer på grund af deres indeksikale karakter. Ved at analysere og fortolke børns fotografier, og ved samtidig at trække på de beretninger børn fremkommer med, når de kommenterer og fortæller til egne fotos, får man dog tit skabt et brugbart fokus, der kan bidrage til indsigt i børns oplevelse af deres kvarter. Det er altså kombinationen og sammenkædningen af det visuelle materiale og det verbale, der bidrager til dybde, indsigt og øget forståelse.

Mange forhold i kvarteret har et visuelt udtryk, der kun vanskeligt eller slet ikke lader sig formidle på anden måde end igennem et visuelt medie (former, farver, sammensætninger, størrelsesforhold, detaljerighed, o.lign. kan nok søges genfortalt, men et foto kan ofte vise "det hele på en gang", mens ordets repræsentation ikke altid rækker). Derfor kan børns fotografier også med en vis fordel inddrages og betragtes som kvartersfortællinger. Påstanden her er nemlig, at ethvert foto indeholder en fortælling (jf. Harrison 1996). Vanskeligheden består imidlertid i at få denne lokket frem og i at tolke den på en adækvat måde. Det vil sige, så "resultatet" hverken fremstår som overtolkning eller misfortolkning. Metoden med at lade informanter kommentere og lokke fortællinger ud af fotografier er en almen anerkendt metode i visuel antropologi og visuel sociologi, hvor den kaldes foto-elicitation (Collier & Collier 1986, Harper 1986 o.a.). I børne- og barndomsforskningen generelt såvel som i forbindelse med studier af børns liv i byen og kvarteret, har metoden også vundet et vist indpas (Buss 1995, Orellana 1999).

Kvartersidentitet, fortælling og forandring

Hvad der fortælles om et kvarter mundtligt, skriftligt, fotografisk, bliver uvilkårligt til en del af kvarteret. Et kvarter er altså også noget, der kan studeres på bag-

grund af de fortællinger, der knytter sig til stedet. Fortællinger eller kvartershistorier opstår hele tiden. I takt med at nogle historier forsvinder opstår der nye, – samtidig med at atter andre fortællinger genfortæller kvarteret. Nogle beretninger fortælles af de voksne, andre af børnene, og atter andre fortælles både af børn og voksne.

Et kvarters identitet ligger aldrig helt fast. Uanset hvor statiske husblokke, veje, stier, o.lign synes at fremtræde, da er et kvarter altid i forandring. Dels fordi et kvarter ikke kan reduceres til kun at være et fysisk eller materielt fænomen, men snarere må defineres som et fysisk-socialt fænomen. Dels fordi det som fysisk-socialt fænomen er et levende og samtidig besjælet fænomen. Besjælet af bl.a. de historier der fortælles i og om det.

Visse kvarterer ændrer sig kun langsomt, mens andre har en hurtigere forandringstakt. Hvad er på spil? Det foranderlige sker gennem samspillet mellem en række forskellige forhold;

- a) forandringer i de rent fysiske forhold – eksempelvis når der bygges nyt, eller når gammelt rives ned, moderniseres, o.lign. (noget der samtidig er signalment af den økonomi (og politik), der mindre synligt men særdeles virksomt gennemstrømmer ethvert kvarter) Forandringerne indtræffer også, når en befærdet vej omgøres til stillevej med vejvumb, når træer og buske vokser op og ting gror til, o.a.). Ligesom naturen forandrer et kvarter – jvf. hvordan et kvarter ser ud på forskellige årstider, hvad der laves i kvarteret afhængig af årstiden, vejret, o.lign. Ligesom træer, buske og bevoksning over tid er med til at forandre et kvarters fysiske.
- b) forandringer i de sociale forhold (som når mange beboerne i et kvarter på næsten samme tid rammes af arbejdsløshed, eller når et familie- og børnerigt kvarter eksempelvis over en årrække bliver til et såkaldt sølvbryllupskvarter. Eller når der på kort tid oprettes en stor børneinstitution, der trækker børn fra et større område til sig. Eller når en gruppe mennesker der udskiller sig fra mængden flytter til eller fra et kvarter, det værende sig en rockergruppe, et bofællesskab med psykisk udviklingshæmmede, osv.)

c) forandringer i de mentalitets- og bevidsthedsstrukturer, der bæres af beboerne i et kvarter. Som når der rejser sig en art politisk bevidsthed, der samler beboerne i et kvarter omkring en fælles sag – f.eks. planer om at udvide en stor og i forvejen befærdet vej, eller når det opdages at mange grundstykker i et kvarter er forurenede. Planer om noget der vil ske eller opdagelse af noget der er sket skaber også fortællinger og ikke mindst andre fortællinger om kvarteret, end de kendte. Til dette punkt hører også børnenes bevidsthed og narrativer fra og om kvarteret – og en særlig hændelse med adresse til børn og børnenes hverdagsliv (f.eks. et overgreb mod et barn) kan meget vel virke ind på og være med til at forandre det herskende kvartersbillede fra eksempelvis tryghed til utryghed.

Hertil kommer samspillet mellem det fysiske miljø og kroppen, idet de nævnte forandringer også indvirker på og resulterer i forandringer i kroppens bevægelsesmønstre, følelsernes flow og sanselighedens sensibilitet – der så igen virker tilbage på oplevelsen af kvarteret.

Hermed er nævnt nogle af de mange forhold og faktorer, der indgår i al foranderligheden.

Men et kvarters identitet skabes og forandres også gennem de mange mere eller mindre tilfældige hændelser, der "bare opstår" og siden genfortælles. Et kvarter er altså også noget der skabes og forandres igenem en række ikke-planlagte hændelser, træfninger og tilfældigheder, der fortælles. Når noget sker i et kvarter og det opleves og genfortælles af kvarterets beboere – og hertil hører også børn, kan fortællingen udmærket blive en del af kvarterets identitet – periodisk eller over et længere tidsrum.

Sammenligner man et kvarters identitet med et menneskes identitet er der både lighedspunkter og forskelligheder. Et menneskes identitet er sammensat af mange elementer. Man "er" bærer af sin:

- alder,
- kønsidentitet/sexuel orientering,
- social-identitet (klasse, gruppe, livsstil),
- etnisk-identitet/sprog, religion, statsborgerskab, o.lign.

- livshistorie (herunder lokalitet man kommer fra og den lokalitet man orienterer sig imod nu), -uddannelse/arbejdsidentitet,
- interesser, evner, kompetencer, osv.

Man kan også sige, at ens identitet bliver til i et sam- og vekselspil med omgivelserne. Man "er" hvad man gør sig selv til, og hvad omgivelserne gør en til/benævner en som. Samtidig er ens identitet noget, der udvikler sig i større eller mindre grad igennem livet.

Et kvarters identitet "er" endnu mere sammensat og komplekst end et menneskes. Som hidtil beskrevet er det sammensat af mange elementer (nogle har fysisk karakter, andre har social karakter, historiske forhold spiller ind ligesom små og store hændelser og begivenheder spiller ind). Hvis man vil anerkende, at et kvarter kan opleves at have en identitet, da synes identiteten, parallelt til et menneskes identitet, at opstår og udvikles i et kompliceret sam- og vekselspil med mange "spillere". Børnene er "med på holdet", og deres bidrag i form af handlinger, hændelser, spor og fortællinger må ikke overses.

Mennesket er som subjekt væsensforskelligt fra kvarteret, men kvarteret kan et stykke hen ad vejen opleves og beskrives i lighed med et menneske (det har en alder, det rummer en historie, det har fysiske, sociale og kulturelle kendetegn, hvad der fortælles om det bliver til en del af dets identitet). Et kvarter kan anskues overvejende fysisk og funktionelt, men det kan også anskues som et komplekst fænomen, der tillægges forskellige egenskaber, man oftest forbinder med mennesker. Det kan f.eks. sætte en i en god eller dårlig stemning, og det kan opleves koldt og afvisende, lukket eller åbent eller varmt og imødekommende. Disse forhold relaterer sig til det fænomen, der her er kaldt "kvarteret identitet" og som børn er medskabere af.

Kvarteret kan med fordel anskues som en proces snarere end som en fast størrelse, og dets identitet må i lighed hermed beskrives som en foranderlig proces, hvis udvikling på en gang sker både hurtig og langsomt, naturpåvirket såvel som samfundsmæssiggjort. Voksnes og professionelles opmærksomhed omkring børns bidrag og indvirkning herpå, vil med fordel kunne udvikles og raffineres langt mere fremover – hvis man vil. Dette kunne lyde som om det kun var et spørgsmål

om vilje, hvorvidt vi vil være opmærksomme på og inddrage børn fremover. Vilje spiller en rolle, men der er naturligvis også en række barrierer af anden karakter, der spiller ind. Vanetænkning, bureaukratiske regler og rutiner, økonomiske omkostninger, usikkerhed angående hvordan og hvor meget børn kan inddrages, o.lign.

Et afrundende spørgsmål kunne være, hvorfor det egentlig er vigtigt at vide, hvad et kvarters identitet er? Og om dette kun er af interesse for de børne- og barn-domsforskere, der er optaget af forholdet mellem børn og de urbaniserede miljøer, eller om det også har relevans for byplanlæggere. Et hurtigt bud på et vanskeligt spørgsmål er, at fænomenet "kvarterets identitet" kan fortælle os noget om, hvordan et kvarter opleves, – fortælle om hvilke kvaliteter eller mangel på samme, det har. Begrebet og det som det omfatter kan altså være med til at belyse hvilke hverdagslivskvaliteter et kvarters beboere – herunder børnene – oplever og forbinder med det fysiske-sociale miljø. Hvis planlæggere og forvaltningsfolk bevidst går efter at inddrage børn med henblik på at kortlægge og forstå børns bidrag til og oplevelse af kvarteret (evt. i netværkssamarbejde med de professionelle, der dagligt omgås børn (pædagoger, lærere, børneforskere, o.a.), kan denne eksponering blive til et kvalificeret afsæt for inddragelse af børn, hvilket betyder andet og mere end at indtænke børn rutinemæssigt i byplanlægning. Det vil sige, hvor børn ikke kun tænkes gennem eksisterende fordomme og forestillinger om børn, men inddrages direkte gennem forskellige metoder (gående interviews, fotografiske fortællinger, modelbygning, dramatiserede udtryk, o.lign). Altså hvor levende børn inddrages med henblik på at gøre kvarterene, børnene institutionerne og de øvrige steder, børn opholder sig, til leveværdige og liv-lige miljøer.

Afslutning – en kvartershistorie.

Artiklen blev indledt med en fortælling. Tilsvarende vil den også blive rundet af med en fortælling. En større fortælling, der må antages at udtrykke en del af kvarterets identitet over et længere tidsrum, samtidig med at historien demonstrerer, at børn som bærere af disse fortællinger er med til at reproducere kvarterets

identitet. Ligesom beretningen i øvrigt kan ses som et eksempel på, hvad børn kan se og som den voksne/forskeren ikke kan se, med mindre man har en kyndig børneguide til at vise sig rundt i børnenes kvarter.

"Ved du hvad det der er?" (peger på et nybyggeri)

"Ja, det er den skole, hvor vi skal være på, når den er færdig."

"Okay. De går og bygger på den?"

Kim Rasmussen, lektor, PhD
Roskilde Universitet
kimras@ruc.dk

"Ja"

"Er det en helt ny skole?"

"Ja. Den brændte den anden. Men de nåede at stoppe den, da der var sådan et hul, – de nåede at stoppe den. Ellers var hele den store bygning også brændt ned."

"Sig mig engang – så du den gamle skole, dengang den brændte?"

"Næ, for jeg var i Norge."

"Så der er nogen, der har fortalt dig om det bagefter?"

"Næ, for da avisen kom ind, så så vi, at det var sket. Men min mormor, ikke, hun så det. Så hun nåede at komme herhen og sige det, inden avisen kom. Så gik vi så hen og kiggede på vores skole. Der var den bare helt brændt, der var kun sådan nogen nogle små brændte stumper."

"Så jeres klasseværelse var også brændt?"

"Ja, alt var brændt."

"Havde du nogle ting i klassen, som var brændt?"

"Masser af ting. Alle vores ting og vores bøger og biblioteket. Næsten alt var brændt-"

"Blev du så meget ked af det?"

"Jeg græd lidt og så gik vi så over, og så på skolen. Man kommer jo lige hjem fra en skiferie, og så er det hele brændt. Og så skulle vi være ovre på fritidshjemmene indtil vi skulle i første klasse.

"Var det sidste vinter, det skete?"

"Ja."

"Vores toiletter var også brændt. Der havde været indbrud på skolen lang tid før. Der var vores toiletter blevet smadret. Så havde de endelig lavet det. Altså de der udendørs toiletter.

Og så brændte skolen nogle dage efter eller nogle uger efter. Men der skete ikke noget med dem (toiletterne). Nogle af vinduerne de sprang, fordi der var så meget luft, og alle lukkede dørene. Nej det gjorde de faktisk ikke. Ilden bredte sig, fordi der var luft den kunne få fut i.

Og så fordi de ikke kunne gøre noget som helst."

Denne dramatiske begivenhed blev også omtalt af andre børn fra kvarteret. I et senere interview lød ordveksling og beretning sådan:

"Har du gået i børnehaveklasse på den der skole?"(peger)

"Ikke på den nye, men dén der lige er blevet brændt. Den gik jeg i børnehaveklasse på. Jeg tror også i 1."

"Siger du den er brændt?"

"Ja. Det var en fra min storesøsters klasse, han brændte sin bog, fordi han blev sur på den.

Så trampede han oven på den bagefter. Men der var stadig gløder i og så brændte skolen.

"Så du så at den brændte?"

"Nej, jeg var i Lallandia. Der var en fra min klasse..., de skulle have giftmasker på nede..., i sådan nogle rum...de nåede ud."

"Hvad skete der så? Der skete ikke noget med dem?"

"Nej der skete ikke noget med nogen."

"Hvad gjorde I så, når skolen var brændt? Havde du nogle ting som også var brændt ovre i klassen?"

"Ja. Mange af mine ting. En bog man kunne farve i. Først skulle man lave opgaverne, og så skulle man farve dem."

"Og så var de helt brændt?"

"Ja."

"Var det noget du blev ked af?"

"Ja."

"Hvad gjorde du ved det?"

"Ikke særlig meget. Jeg kunne jo ikke gøre noget ved at skolen brændte."

Hændelsen har et subjektivt aspekt i og med, at den har haft indgribende betydning for de implicerede børn og har berørt mange af dem personligt. Men den har også et objektivi t aspekt knyttet til kvarteret. Kvarteret er blevet til det kvarter, hvor skolen brændte.

Fortællingen om den brændte skole er blevet en integreret del af kvarteret identitet – i det mindste for en tid.

Notes

1. Artiklen er en om- og viderearbejdning af det, der skulle have været et kapitel i bogen "Børnene i kvarteret – kvarteret i børnene" (se litt.listen), men som pga. bogens omfang måtte udelades. Omtalte bog såvel som nærværende artikel fremstiller resultater, indsigter og pointer fra forskningsprojektet "Kvarteret som ramme om børns hverdagliv" 1998–2003. Projektet blev til under bevillingen: "Byudvikling, byintegration og byøkologi", finansieret af forskningsrådene, som hermed takkes for støtten.
2. Hertil kommer, hvad der fortælles i den øvrige del af det gående interview. Samt hvad andre børn fortæller om deres kvarter. Noget der på et generelt plan både bekræfter og supplerer hvad der siges i interview uddraget, hvorfor dette kan siges at være eksemplarisk – dvs. at det enkelte uddrag tjener som spejlbillede for helheden (jvf. Negt 1981).

Referencer:

- Anderson S. 2003: "Bare børn." In: E.Gulløv og S.Højlund (Red.) Feltarbejde blandt børn – metodologi og etik i etnografisk børneforskning. Carpe/Gylden-dal. København.
- Barthes R. 1980: "Billedets retorik." In: Fausing og Larsen (Red.) Visuel kommunikation. Medusa. København.
- Barthes R. 1993: "The Photographic Message." In: S.Sontag (Ed.) A Barthes Reader. Vintage. London.

- Benjamin W. 1992: Barndom i Berlin omkring år 1900. Rævens Sorte Bibliotek/Forlaget Politisk Revy. København.
- Buss S. 1995: "Urban Los Angeles from young people's angle of vision." *Children's Environments*, 12, 3, pp 340-351.
- Clausen H. 1998: "Fortællinger og tilværelsestolkning." In: Clausen, Kirkebæk & Sætersdal (red). *Fortelling, konstruktion og mennesker med funktionshemning*. Tano Aschehoug. Otta.
- Collier J. and M. Collier 1986: *Visual Anthropology. Photography as a Research Method*. University of Mexico Press. Albuquerque.
- Denzin N.K. 1989: *Interpretive Interactionism Applied Social Research Methods Series Volume 16*. Sage Publications. Newbury Park London New Delhi
- Denzin N.K. 2001: *Interpretive Ethnography – Ethnographic Practices for the 21st Century*. Sage Publications. Thousand Oaks London New Delhi.
- Finnegan R. 1998: *Tales of the City. A Study of Narrative and Urban Life*. Cambridge University Press.
- Grahn P. m.fl. 2000: *Børns udeleg – betingelser og betydning*. Pædagogisk bogklub. København.
- Hallett and Prout (Eds.) 2003: *Hearing the voices of Children*. RoutledgeFalmer Press. RoutledgeFalmer – Taylor & Francis Group. London and New York.
- Harper D. 1986: "Meaning and work: a study in photo elicitation." *International Journal of Visual Sociology* 2,2,; pp 20–43
- Harrison B. 1996: 'Every Picture "Tell's a story": Uses of the Visual in Sociological Research.' In: Lyon and Busfield (Eds.) *Methodological Imaginations*. Macmillan Press Ltd. Houndsmills, Basingstoke Hampshire and London.
- Hart R. 1979: *Children's experience of place*. Irvington Publishers, Inc., New York.
- Horsdal M. 1999: *Livets fortællinger – en bog om livshistorier og identitet*. Borgen. København.
- Horsdal M. 2001: "De små fortællingers store betydning." I: *Dansk Pædagogisk Tidsskrift* nr 1. pp.44–53
- Lynch K. 1977: *Growing up in Cities: Studies of the Spatial Environment of Adolescence in Cracow, Melbourne, Mexico City, Salta, Toluca and Warszawa*. The MIT Press. Cambridge, Massachusetts and London. Unesco, Paris.
- Lynch K. 1997 (1956): *Image of the City*. MIT Press. Cambridge, Massachusetts and London.
- Liotard F. 1982: *Viden og det postmoderne samfund*. Sjakalen. Århus.
- Matthews H. 1992: *Making Sense of Place. Children's understanding of large-scale environments*. Harvester Wheatsheaf. Barnes & Noble Books.
- Mayall B. 2000: "Conversations with children." In: P. Christensen and A. James (Eds.) *Research with Children. Perspectives and practices*. Falmer Press – Taylor & Francis Group. London and New York.
- Merleau-Ponty 2000: *The Perception of phenomenology*. Routledge. Taylor & Francis Group. London.
- Morris D. and K. Hess 1975: *Neighbourhood Power – the new Localism*. Beacon Press. Boston.
- Negt O. 1981: *Sociologisk fantasi og eksemplarisk indlæring*. Kurasje
- Nordström M. 1990: *Barns boendeforeställningar i et utvecklingspsykologisk perspektiv*. Gävle: Statens Institut för Byggnadsforskning).
- Orellana L.M. 1999: "Space and Place in an Urban Landscape. Learning from Children's views of Their Social Worlds." In: *Visual Sociology* Vol 14. pp 73–89.
- Rasmussen K. 1999a: "Refleksivitet, medier og pædagogisk omtanke." In: S. Mossalski & P. Kierkegaard (Red.). *Pædagogiske refleksioner*. Klim. Århus.
- Rasmussen K. 1999b: "Fotografering og fotografi som forskningsstrategi i barndomsforskning." *Dansk Sociologi* 1/10 pp.
- Rasmussen K. 2000: "Det fotografiske (ind)blik i børns liv." In: *Barn* 3–4. NOSEB.
- Rasmussen K. 2001: "Børnekulturbegrebet – set i lyset af aktuelle barndomstendenser og teoretiske problemstillinger." In: Tufte, Kampmann og Juncker (Red.) *Børnekultur. Hvilke børn? Og hvis kultur?* Akademisk forlag. København.
- Rasmussen K. og S. Smidt 2002: *Barndom i billeder*. Akademisk Forlag. København.
- Rasmussen K. og S. Smidt 2003: "The Children in the Neighbourhood." In: M. O'Brien and P. Christensen (Eds.) *Children in the city – Home, neighbourhood and Community*. RoutledgeFalmer – Taylor & Francis

Group. London and New York.

Rasmusson B. 1998: Stadsbarndom: om barns vardag i en modern förort. Lund: Meddeladen från Socialhögskolan.

Turéli D. 2000: Vangede billeder. Politikens Bøger. København.

Ward C. 1978: The Child in the City. London: Architectural Press

Wilhem H. 2002: Barn og omgivelser – virkelighet med flere fortolkninger. Arkitekthøgskolen i Oslo.

Zeijer H. 2003: "Shaping daily life in urban environments." In: M.O'Brien and P.Christensen (Eds.) Children in the city – Home, neighbourhood and Community. Routledge Falmer – Taylor & Francis Group. London and New York.